

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ

СОВРЕМЕННОГО ГУМАНИТАРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

МАТЕРИАЛЫ VII РЕСПУБЛИКАНСКОЙ
НАУЧНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ МОЛОДЫХ
УЧЕНЫХ И АСПИРАНТОВ

Государственное учреждение образования
«Республиканский институт высшей школы»

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОГО ГУМАНИТАРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Материалы VII Республиканской научной конференции
молодых ученых и аспирантов

(Минск, 25 ноября 2010 г.)

Минск
РИВШ
2010

УДК 378(061.3)
ББК 74.58
А43

Рекомендовано

редакционно-издательским советом
ГУО «Республиканский институт высшей школы»
(протокол № 7 от 23 декабря 2009 г.)

Редакционная коллегия:

проректор по науч.-метод. работе РИВШ, канд. ист. наук *И. В. Титович*;
зав. каф. философии и методологии университет. образования, канд. социол.
наук, доц. *М. Г. Волнистая*;
зав. каф. ист.-культур. наследия Беларуси, канд. ист. наук, доц. *А. В. Мартынюк*;
зав. каф. психологии и пед. мастерства, канд. психол. наук, доц. *А. Н. Сизанов*;
зав. каф. экономики и упр. высш. шк., канд. экон. наук, доц. *Н. В. Черченко*

А43 **Актуальные проблемы современного гуманитарного образования** : материалы VII Респ. науч. конф. молодых ученых и аспирантов, Минск, 25 ноября 2010 г. / редкол. : И. В. Титович [и др.]. – Минск : РИВШ, 2010. – 164 с.
ISBN 978-985-500-397-8.

В сборник включены доклады и тезисы, представленные для участия в VII Республиканской научной конференции молодых ученых и аспирантов. Рассматриваются проблемы статуса, функционирования и развития гуманитарных наук в сфере образования.

Предназначен для специалистов, работающих в системе социально-гуманитарного образования.

УДК 378(061.3)
ББК 74.58

ISBN 978-985-500-397-8

© Оформление. ГУО «Республиканский институт высшей школы», 2010

**БЕЛАРУСКІ НАЦЫЯНАЛІЗМ У ГІСТАРЫЧНЫХ
УМОВАХ ХІХ–ХХ стст.**

С. А. Фядзечка

Палескі дзяржаўны ўніверсітэт, Пінск

Амаль з канца ХІХ ст. у айчыннай навуковай літаратуры і грамадскім ужытку пачынае шырока выкарыстоўвацца паняцце «беларуская нацыя». Само яно вельмі варыятыўнае – пад ім разумеецца то асобны этнас, што знаходзіцца на пэўным этапе гістарычна-сацыяльнага развіцця, то агуль-

які сукупнасць людзей (часта рознага этнічнага паходжання), якія прывіваюць на тэрыторыі адной дзяржавы і з'яўляюцца яе падданымі. Абодва такія падыходы і разуменні нацыі вядомыя ў Еўропе яшчэ са старажытнасці, аднак ніколі не звязваліся з назвай «беларусы» – народамі, які сталі называць нацыяй (спачатку «сялянскай», потым «савецкай»), «сацыялістычнай») толькі з канца XIX – першай паловы XX ст.

Між тым нават беглы аналіз шмат якіх гістарычных матэрыялаў сведчыць, што беларускі этнас складаў нацыянальную супольнасць і раней, калі на яго пачало распаўсюджвацца паняцце «natio Lithuanus». «Natio Lithuanus», пераважна шляхецкая «нацыя літвінаў», якая так ці інакш уцягнула ў XVI–XVIII стст. у працэсы свайго фарміравання і існавання ўсе саслоўі тагачасных грамадстваў Беларусі і Літвы, растварылася ў стракатай поліэтнічнай масе насельніцтва паўночна-заходніх губерняў Расійскай імперыі. Але народы, на глебе якіх яна існавала і прадстаўнікі якіх яе складалі, працягвалі сваё этнагістарычнае жыццё ў выглядзе шэрагу раз'яднаных і дэцэнтралізаваных (у нацыянальна-дзяржаўным сэнсе) субэтнічных і этнічных супольнасцей. Кансалідацыя іх у новыя нацыі адбывалася ў наступныя гістарычныя эпохі – ужо ў іншых палітычных, сацыяльных і этнічных межах.

Па М. Гроху [1], існуюць тры стадыі стварэння нацыі: перыяд навуковай цікавасці; перыяд патрыятычнай агітацыі; уздым масавага нацыянальнага руху. Менавіта на апошнім этапе складаецца масавы грамадскі рух, бо «нацыяналізм у сваёй аснове – гэтае масавае пачуццё, да якога апелююць эліты, а не стварэнне інтэлігенцыі».

У М. Гроха гэтыя фазы накладзеныя на сацыяльна-эканамічныя змены. У прыватнасці, ён гаворыць аб тым, што калі нейкі рух не здолеў дасягнуць другой стадыі да перыяду масавай урбанізацыі і індустрыялізацыі, то яго шанцы на тое, што справа дойдзе да трэцяй стадыі, даволі малыя. Гэта значыць, што ёсць досыць працяглы перыяд (прычым не наканаваны) паміж фарміраваннем масавай нацыянальнай ідэнтычнасці на канчатковай стадыі і практычным фармуляваннем.

Калі зыходзіць з гэтых прынцыпаў, то развіццё беларускай нацыі ўяўляецца – у параўнанні з большасцю нацый усходнеўрапейскага рэгіёна – некалькі запаволеным. У другой палове XIX ст., у перыяд бурнага фарміравання нацый у Цэнтральнай і Усходняй Еўропе, «былі адважныя беларускія актывісты; былі [беларускія] дыялекты, якія маглі стаць літаратурнай, пісьмовай мовай; былі мільёны людзей, здольных навучыцца чытаць на гэтай мове. Але <...> практычна не было тых, хто навучаўся бы грамаце толькі па-беларуску, не было магчымасцяў для развіцця беларускіх выданняў, і не было рынку для беларускіх кніг» [2]. Беларускія сяляне не пачуваліся прыналежнымі да якой-небудзь нацыі, ідэнтыфікуючы сябе са сваёй зямлёй, а не з культурай і мовай. Адсюль саманазва тутэйшыя («мясцовыя») – беларуская форма распаўсюджанага ў традыцыйных земляробскіх грамадствах феномену «лакальнасці».

Менавіта тады беларускі нацыяналізм, які з'явіўся як альтэрнатыва рускаму і польскаму ва ўмовах краху ранейшай літвінскай канцэпцыі ідэнтычнасці, стаў пераважна элітарна-інтэлігенцкім. Беларуская інтэлігенцыя, першыя пакаленні якой мелі шляхецкія карані, стварала свой «праект Беларусь».

Беларуская спецыфіка ў тым, што мясцовы этнакультурны нацыяналізм не спарадзіў прызнанага большасцю грамадства нацыянальнага праекту, не стаў ідэалогіяй больш або менш агульнанароднай, што і адрознівае яго ад нацыяналізму польскага, літоўскага і – з заўвагамі – украінскага. Кароткачасовы росквіт нацыянальнай мовы і культуры ў 20-х – пачатку 30-х гг., падчас палітыкі «карэнізацыі», якая праводзілася савецкім кіраўніцтвам у саюзных рэспубліках, змяніўся хваляй рэпрэсій супраць «буржуазных нацыяналістаў». У заходняй частцы Беларусі, якая ўваходзіла ў 20–30-я гг. у склад Польшчы, беларускі нацыянальны рух досыць актыўна пераследваўся ўладамі.

Паразай беларускага этнакультурнага нацыяналізму стала і Другая сусветная вайна, у выніку якой была знішчана або была вымушана эміграваць па-антыкамуністычнаму наладжаная частка нацыянальнай інтэлігенцыі, якая ў гады акупацыі ў той або іншай меры супрацоўнічала з нямецкімі ўладамі [4].

Вынікам гістарычных узрушэнняў, перажытых Беларуссю ў першай палове XX ст., у прыватнасці падчас разгрому і фізічнага знішчэння значнай часткі нацыянальнай інтэлігенцыі, стала значна глыбейшая, чым у большасці іншых рэспублік ССРСР, савецызацыя масавай прытомнасці беларусаў. Пасляваенная палітычная і эканамічная эліта сфарміравалася з людзей сялянскага паходжання і ў большасці сваім невысокага адукацыйнага ўзроўню, якія зрабілі кар'еру ў партыйных або савецкіх органах, што праславіліся падчас вайны ў войску ці партызанскім руху. «Рэгенерацыя культуры» пасля чарговага спусташэння адбылася за рахунак вёскі. Новы кіруючы клас сфарміраваў сваю ідэалогію на базе сваёй Перамогі, не ўдумваючыся занадта глыбока ў гістарычныя інтэрпрэтацыі тых падзей, якія былі «да яго» [3].

Спіс літаратуры

1. Грох, М. От национальных движений к сформировавшейся нации / М. Грох // *Нации и национализм*. – М., 2002. – С. 122.
2. Токть, С. Российская империя и ее политика на белорусских землях в XIX – начале XX в. в современной белорусской историографии / С. Токть // *Западные окраины Российской империи* / ред. М. Долбилов, А. Миллер. – М., 2006. – С. 525.
3. Шевцов, Ю. Объединенная нация. Феномен Беларуси / Ю. Шевцов. – М., 2005. – С. 77.

СОДЕРЖАНИЕ

I секция. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНОГО ЗНАНИЯ

<i>Аполайко А. А.</i> Проблемы гуманизации высшей школы и национальные традиции художественного образования	3
<i>Белка Л. Р.</i> Безэквівалентны і эквівалентны спосабы перадачы справядчай лексікі ў слоўніку С. Серады «Дзелавод».....	5
<i>Ермак О. И.</i> Социальное государство – необходимое условие формирования гражданского общества	7
<i>Капалыгина И. И.</i> Подготовка педагогов к здоровьесформирующей деятельности в школе	9
<i>Кунцевич О. Ю.</i> Реализация культурологического подхода при обучении математике в старших классах	15
<i>Панкратова Н. В.</i> Государственная политика в сфере развития образования Беларуси.....	17
<i>Сиротко Н. О.</i> Проблемы философии устойчивого развития.....	20
<i>Татаринovich Е. В.</i> Возможности становления культуры гражданственности в рамках профессионального иноязычного образования	22
<i>Хамицевич Л. В.</i> Структурно-семантические особенности современного юридического дискурса на материале русского и английского языков.....	29
<i>Юшкевич С. А.</i> Аксиологические основания экологического императива.....	31

II секция. АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ИСТОРИЧЕСКОЙ НАУКИ

<i>Беррашэд Ф. Б.</i> Реализация принципов Болонского процесса в высшей школе Республики Беларусь	34
<i>Гаврилов В. И.</i> Страны центральноафриканского региона во франко-американских отношениях в 1996–2004 гг.	37
<i>Гавриловец Л. В.</i> Реакция польской эмиграции на планы установления дипломатических отношений между Варшавой и Бонном (1956–1966 гг.).....	40
<i>Гарматны В. П.</i> Выступленне сялян в. Падлессе Брэст-Бужскага павета Палескага ваяводства супраць правядзення камасацыі (1936–1938 гг.).....	42
<i>Головач Е. И.</i> Указ 9 ноября 1906 года и отношение к нему представителей от Беларуси	45
<i>Заблоцкая М. В.</i> Литературное творчество В. В. Богдановича в культурной и политической жизни Беларуси первой половины XX века ...	47

<i>Зубарев А. В.</i> Иммиграционная политика Великобритании во второй половине XX века в советской историографии.....	49
<i>Колмакова М. В.</i> Конструирование содержания обучения истории в соответствии с его целеполаганием	51
<i>Корело О. Н.</i> Аспекты формирования политического устройства Союзного государства	53
<i>Кузьма Д. І.</i> Вучоба М. Каяловіча ў Санкт-Пецябургскай духоўнай акадэміі.....	55
<i>Мельникова А. С.</i> Деятельность трудовыхиков в Беларуси в период выборов во вторую Государственную Думу	59
<i>Можейко П. П.</i> Хронология эпохи раннего христианства.....	61
<i>Мосейчук Л. И.</i> Краткий обзор российской дореволюционной историографии истории главной духовной семинарии.....	63
<i>Невдах С. Н.</i> К вопросу о развитии образования взрослых в Российской Федерации	66
<i>Самонава М. М.</i> Сагі як крыніца вывучэння скандынава-славянскіх сувязей на беларускіх землях	68
<i>Фядзечка С. А.</i> Беларускі нацыяналізм у гістарычных умовах XIX–XX стст.	70
<i>Шастак Г. У.</i> Станаўленне і развіццё сістэмы вышэйшых навучальных устаноў у БССР (1921–1939 гг.): агляд беларускай гістарыяграфіі (1990–2000-я гг.).....	73
<i>Юнгина А. С.</i> Брестский церковный собор 1590 года	75
<i>Ярошевич Л. А.</i> Научно-методическая разработка качеств учебных знаний как условие реализации деятельностного подхода к оцениванию результатов обучения истории.....	80

III секция. ПЕРСПЕКТИВЫ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

<i>Бартошевич И. А.</i> Применение форм и методов педагогического контроля на основе уровней усвоения	83
<i>Бурдук Е. Л.</i> Об актуальности применения интерактивного обучения в вузе.....	86
<i>Бутько А. В.</i> Построение учебного процесса по физической культуре на основе применения тренировочных заданий направленного воздействия	88
<i>Войтович А. А.</i> Основные научные подходы в изучении современного вуза как открытой образовательной системы	92
<i>Воронова Е. Н.</i> Роль профессионального тезауруса в формировании специалиста технического вуза	94

<i>Зеленевская С. Н.</i> Герменевтический подход в эстетическом воспитании личности средствами архитектуры и ИЗО.....	96
<i>Казаручик Г. Н.</i> Методологические основания развития экологической культуры студентов	98
<i>Каркин Ю. В., Афанасьев П. А., Грицко Е. И.</i> Основные элементы педагогической культуры руководителей ОПЧС	105
<i>Красновская И. В.</i> Теоретико-методологические подходы к проблеме формирования творческой личности в системе высшего образования.....	108
<i>Куровская С. Н.</i> О педагогических функциях продуктивных подростково-родительских конфликтов в семье	110
<i>Лоцицкий В. Л.</i> Методические условия системного применения электронных средств обучения в процессе организации учебно-познавательной деятельности студентов при изучении социально-гуманитарных дисциплин	118
<i>Майорова В. Ю.</i> О технологии проектного обучения будущих инженеров при изучении иностранного языка.....	120
<i>Рзаева Ж. В.</i> Развитие общих эмпатийных тенденций у будущих педагогов в процессе прохождения практики	123
<i>Сергиенко А. А.</i> К проблеме отбора критериев, показателей и уровней сформированности познавательной культуры старшеклассников современного лица.....	125
<i>Силицкая А. М.</i> Современное языковое образование как процесс овладения иностранным языком и новым культурным контекстом	129
<i>И. Б. Стрелкова И. Б.</i> Образовательные технологии как средство индивидуализации обучения будущих библиотечных специалистов...	132
<i>Шумский А. Г.</i> Аффiliationное общение в учебной группе вуза: от совместимости к срабатываемости.....	137
<i>Яблочников С. Л.</i> Моделирование образовательных процессов с использованием технологии SADT	141

IV секция. ЭКОНОМИКА ОБРАЗОВАНИЯ. МАРКЕТИНГ И МЕНЕДЖМЕНТ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

<i>Ильина Е. М.</i> Учебная дисциплина в системе менеджмента качества вуза	149
<i>Токарчук И. В.</i> Социальный и экономический аспекты проблемы социально-экономической эффективности высшего образования.....	151
<i>Царёв А. С.</i> Социально-управленческий механизм функционирования системы высшего образования в контексте научно-теоретических подходов к управлению	153